

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

7–9 класи / Цикл базового предметного навчання базової середньої освіти /
2026/2027 навчальний рік

1. Вступна частина: нормативно-правове підґрунтя та мета

Розвиток комунікативної та мовної компетентностей учнів на етапі базового предметного навчання (7–9 класи) спрямований на виховання національно свідомої, духовно багатой та мовно компетентної особистості. Оцінювання результатів навчання з української мови в межах Нової української школи (НУШ) здійснюється не для тотального контролю чи фіксації помилок, а з метою підтримки індивідуального поступу дитини, стимулювання її інтересу до державної мови, розвитку критичного мислення та формування стабільної культури висловлення думок в усній та письмовій формах.

Цей нормативно-методичний документ розроблено на основі такої законодавчої бази України:

- Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898.
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 04 травня 2026 року № 722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів» (zareestrovаний у Міністерстві юстиції України 24 червня 2026 року за № 922/46316) із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН № 1001 від 29.06.2026.
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 14 серпня 2026 року № 1427 «Про затвердження Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 5–9 класів закладів загальної середньої освіти».
- Модельна навчальна програма «Українська мова. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д.), рекомендована Міністерством освіти і науки України (наказ МОН від 24 липня 2023 року № 883).

Мета документа — впровадження прозорого, справедливого й мотивуючого інструментарію оцінювання, який базується на критеріальному підході, враховує вікові психологічні особливості підлітків (7–9 класи) та допомагає вчителю здійснювати якісний і регулярний зворотний зв'язок.

2. Основні принципи оцінювання в мовно-літературній галузі

Критеріальне оцінювання навчальних досягнень учнів 7–9 класів з української мови базується на гуманістичних цінностях та засадах дитиноцентризму. Ключовими є такі принципи:

- **Комунікативно-діяльнісна спрямованість:** Предметом оцінювання є здатність учня вільно, впевнено й доцільно користуватися мовними засобами в реальному житті, моделювати поведінку в різних життєвих ситуаціях, а не просто зазубрювати граматичні правила.
- **Позитивне й розвивальне оцінювання:** Учитель фокусується на сильних сторонах учня, відзначає навіть мінімальний прогрес, підтримує прагнення до самоосвіти та вдосконалення власного мовлення.
- **Принцип тріангуляції (багатосуб'єктності):** Для об'єктивності результати оцінювання формуються на основі трьох джерел: оцінки вчителя, самооцінювання учня та взаємооцінювання однокласниками. Оптимальне співвідношення під час тематичних чи проєктних робіт: 40% — оцінка вчителя, 40% — самооцінка учня за мовним портфоліо, 20% — взаємооцінка однолітків.
- **Конфіденційність:** Оцінка є конфіденційною інформацією. Публічне оголошення оцінок у класі, створення відкритих рейтингів успішності або порівняння учнів є неприпустимим.
- **Академічна доброчесність:** Оцінювання передбачає самостійність та чесність виконання завдань (зокрема написання творів та есе), повагу до авторського права, дотримання етичних правил спілкування в мережі (нетикету), у т.ч. у процесі взаємодії з ШІ та цифровим середовищем.

Важливо: Оцінювання в 7–9 класах має мотивувати учнів до критичного аналізу інформації, вдосконалення мовної культури та виховання почуття патріотизму через усвідомлення державної мови як головної ознаки національної ідентичності.

3. Характеристика інтегрованих показників оцінювання

Відповідно до Системи оцінювання (Наказ МОН № 722), рівень досягнень учнів визначається за п'ятьма інтегрованими показниками навчальної та пізнавальної діяльності, адаптованими до мовно-літературної галузі:

- **Когнітивні процеси:** Рівень знань та розуміння мовної системи (лексикологія, фразеологія, словотвір, морфологія, синтаксис і пунктуація); здатність логічно мислити, класифікувати мовні явища, аналізувати текстову й графічну інформацію, розрізняти факти та суб'єктивні судження, виявляти прихований підтекст та маніпулятивні впливи в медіатекстах.
- **Навчальна діяльність:** Практичне володіння чотирма видами мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо); вміння створювати власні усні й письмові тексти різних стилів і жанрів (есе, дописи, реферати, звіти, заяви); виконання мовних практикумів, диктантів, переказів; дотримання орфографічних, граматичних та пунктуаційних норм.
- **Рівень самостійності:** Ступінь автономності учня при виконанні вправ та проєктів; вміння працювати зі словниками (у т.ч. електронними); здатність самостійно редагувати та вдосконалювати власні тексти, аналізувати допущені помилки та планувати свій навчальний поступ на основі самоаналізу.
- **Комунікація та взаємодія:** Якість спілкування в класі та в цифровому просторі; вміння вести дискусію, аргументовано й толерантно обстоювати власну позицію, поважати думки інших; навички командної роботи (взаємооцінювання, робота над проєктами, проведення мовознавчих турнірів чи дебатів); дотримання правил мовленнєвого етикету й нетикету.

- **Частота вияву вмінь:** Стабільність і регулярність застосування отриманих знань та вмінь у щоденній практиці; автоматизоване й свідоме дотримання орфоепічних, лексичних і правописних норм у реальному спілкуванні; систематична екологічна й патріотична поведінка, повага до державної символіки та мовних обов'язків громадянина.

4. Таблиця критеріїв оцінювання за 12-бальною шкалою

Наведена таблиця містить конкретизовані поведінкові критерії та індикатори навчальних досягнень учнів 7–9 класів з української мови за кожним із 12 балів відповідно до п'яти інтегрованих показників діяльності.

Рівень	Бал	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
Початковий	1	Сприймає базову усну чи письмову мовну інформацію за допомогою вчителя; відтворює окремі звуки, склади чи слова з грубими помилками.	Виконує поодинокі найпростіші мовні дії за чітким зразком чи показом вчителя (списування букв або окремих слів).	Потребує покрокового постійного супроводу, зовнішнього контролю та підказок вчителя навіть у знайомих ситуаціях.	Уникає спілкування у класі чи цифровому середовищі, на звернення вчителя чи однокласників відповідає лише за спонуканням.	Елементарні мовленнєві вимоги та культуру поведінки у школі виконує лише у поодиноких випадках під наглядом дорослих.
Початковий	2	Розпізнає окремі вивчені мовні одиниці (звуки, слова, розділові знаки) чи найпростіші поняття за допомогою вчителя; допускає багато помилок.	Виконує прості дії з текстом за зразком (наприклад, читає окремі слова, копіює речення з підручника).	Долучається до виконання мовних вправ лише за безпосередньої участі вчителя; потребує постійного контролю.	Уникає комунікації в групових вправах; реагує на звернення епізодично, не виявляє інтересу до обговорення результатів.	Правила мовленнєвої етикету та норми орфоепії виявляє епізодично, переважно за прямою вказівкою вчителя.
Початковий	3	Знає назви окремих базових мовних понять (підмет, присудок, іменник, дієслово); відповідає на прості закриті запитання з допомогою вчителя.	Виконує нескладну мовну роботу за детальним алгоритмом (підкреслює підмет у простому реченні за зразком).	Виконує етапи мовних вправ після детального покрокового роз'яснення; потребує постійного підбадьорення.	Описує свій результат простими реченнями за шаблоном, але залишається пасивним учасником групових тренінгів.	Застосовує базові правила правопису та норми етикету спілкування в класі непослідовно й нестабільно.
Середній	4	Розуміє основні правила правопису та граматики; знаходить у	Виконує типові репродуктивні вправи за чітким алгоритмом	Працює над мовними завданнями за постійної	Долучається до обговорення спільної	Виявляє вміння культури спілкування

Рівень	Бал	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
		підручнику чи довіднику готові відповіді на прості мовні запитання.	(наприклад, визначає закінчення вивчених частин мови за інструкцією).	підтримки вчителя; виконує свою частину роботи в групі за допомогою інших.	роботи в групі за ініціативою інших; реагує на звернення однокласників не завжди по суті.	та правильного правопису епізодично, переважно під час перевірок робіт.
Середній	5	Застосовує знання про мовну систему для вирішення простих стандартних ситуацій за зразком (наприклад, розпізнає дієслова певної форми).	Виконує репродуктивні завдання за інструкційною картою (заповнює таблиці відмінкових форм, створює речення за схемою).	Працює самостійно лише на окремих етапах виконання вправи; потребує часткової допомоги інших членів групи.	Підтримує діалог у спільних вправах чи рольових іграх, що ініційований іншими; висловлює прості думки щодо мовного продукту.	Періодично дотримується часових норм роботи з гаджетами, стабільно намагається дотримуватися базових правил нетикету.
Середній	6	Пояснює призначення різних мовних одиниць та правила правопису; формулює уточнювальні запитання щодо структури речення чи тексту.	Виконує частково-пошукові вправи за запропонованим алгоритмом (наприклад, знаходить та виправляє одну явну граматичну помилку в тексті).	Працює над завданнями самостійно у знайомих ситуаціях, але у разі труднощів одразу звертається по допомогу до вчителя.	Реагує на коментарі, висловлює готовність до взаємодії та обговорення результатів мовної діяльності, проте діє пасивно.	Регулярно дотримується базових норм орфоєпії та правопису у знайомих ситуаціях; використовує базовий етикет спілкування.
Достатній	7	Самостійно знаходить потрібні мовні дані в словниках чи інтернеті; перетворює один вид інформації в інший за зразком (текст у таблицю).	Самостійно створює тексти за планом; успішно розрізняє стандартні технічні та логічні помилки у власних текстах, виправляє їх.	Виконує мовні та проектні завдання без сторонньої допомоги; конструктивно й етично співпрацює під час роботи в парі.	Долучається до комунікації з власної ініціативи; аргументує вибір мовних засобів для розкриття певної теми у висловленні.	Стабільно й свідомо дотримується правил правопису та орфоєпії в типових життєвих і навчальних ситуаціях.
Достатній	8	Зіставляє та порівнює за заданою ознакою різні мовні явища (наприклад, відокремлені й невідокремлені	Успішно виконує комплексні аналітичні роботи (перекази, твори-роздуми, диктанти); виділяє мовні проблеми в	Самостійно планує послідовність проектування або написання	Обґрунтовує власну позицію під час дискусії, конструктивно сприймає критику та	Систематично організовує своє робоче місце та час; бережливо ставиться до

Рівень	Бал	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
		члени, типи складних речень).	текстах.	творчої роботи; активно співпрацює з іншими у групі.	толерантно реагує на зауваження однокласників .	книг та навчальних джерел інформації.
Достатній	9	Аналізує інформацію з різних джерел, оцінює її достовірність; структурує складні тексти, визначає зв'язки між мікротемами.	Творчо застосовує мовні засоби в нових умовах (наприклад, пише публіцистичний допис для блогу за графічними матеріалами).	Працює автономно над типовими та нетиповими завданнями; самостійно визначає ідею та оптимальні засоби реалізації проекту.	Активно взаємодіє у цифровому середовищі спільної діяльності, оцінює мовне оформлення робіт однокласників , аргументує вибір.	Стабільно демонструє зразкову мовленнєву культуру; висловлюється грамотно й безпечно в реальності та віртуальному просторі.
Високий	10	Узагальнює, систематизує та інтегрує інформацію з різних джерел; самостійно створює нові інформаційні моделі (складні схеми, конспекти).	Виконує складні творчі й дослідницькі завдання (наприклад, лінгвістичне есе); пропонує оригінальні способи виправлення помилок.	Виявляє повну самоорганізацію; успішно здійснює самостійний аналіз та редагування (рефакторинг) складних текстів.	Вільно веде фахову дискусію, презентує власні ідеї; конструктивно реагує на критику та етично обстоює власну думку.	Оптимізує свою діяльність відповідно до мовленнєвих вимог; свідомо популяризує розбудову українського контенту.
Високий	11	Критично оцінює та верифікує інформацію в текстах і медіатекстах; аналізує мовні помилки в публічному просторі за критеріями.	Створює оригінальні творчі продукти (есе, промови), комбінує технології та мовні засоби для виявлення художньо-образного мислення.	Планує та організовує командну роботу в цифровому середовищі на засадах академічної доброчесності; проводить мовні квести.	Ініціює співпрацю, надає якісний мовний фідбек колегам; оцінює позиції інших та розвиває думки учасників комунікації.	Свідомо й систематично дотримується стандартів оформлення документів та іменування цифрових файлів; етично взаємодіє в мережі.
Високий	12	Здійснює комплексний аналіз взаємозв'язку мовних одиниць різних рівнів; прогнозує розвиток мовних процесів у	Виконує повний цикл розробки мовного проекту (від концепту до презентації), пропонує оригінальні	Повна автономність у реалізації складних дослідницьких робіт;	Лідер у команді; досконало дотримується авторських прав; надає конструктивне	Стабільно і творчо застосовує навички безпечної комунікації, етики

Рівень	Бал	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
		соціумі.	рішення в нестандартних умовах.	оцінює ризики порушення академічної доброчесності.	рецензування та мотивуючий зворотний зв'язок.	спілкування та мовленнєвої культури в житті та в мережі.

5. Предметна конкретизація об'єктів оцінювання

Взаємодія з іншими особами усно, сприймання й використання інформації в різних комунікативних ситуаціях : Оцінюється аудіювання та усна комунікація.

Учень/учениця має свідомо застосовувати прийоми активного слухання, адекватно реагувати на почуте, формулювати уточнювальні запитання, докладно й вибірково переказувати повідомлення, добирати вербальні та невербальні засоби для ефективної комунікації, здійснювати емоційну саморегуляцію під час публічного виступу.

Сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних жанрів та медіатекстах: Оцінюється читання мовчки та аналіз прочитаного.

Учень/учениця має застосовувати різні види критичного читання, співвідносити зміст тексту з історичним та соціокультурним контекстом, розмежовувати факти, суб'єктивні судження та прихований підтекст, робити висновки щодо наявності маніпулятивного впливу, поєднувати та інтегрувати інформацію з кількох джерел, аналізувати функції мовних засобів у тексті.

Висловлювання думок, почуттів і ставлень у письмовій формі, письмова

взаємодія : Оцінюється письмо та створення власних висловлень. Учень/учениця має писати детальні та стислі перекази, твори-роздуми, есе на суспільні та морально-етичні теми, створювати повідомлення (дописи, коментарі, замітки) у цифровому середовищі із застосуванням гіпертекстових посилань, оформлювати ділові папери (заява, звіт про виконану роботу, поштова адреса), дотримуватися правописних і стилістичних норм, засад академічної доброчесності.

Дослідження індивідуального мовлення, літературних і мовних явищ, формування читацького та мовленнєвого досвіду, творча самореалізація:

Оцінюється володіння мовною системою та дослідницькі навички. Учень/учениця має характеризувати системні зв'язки між мовними одиницями (словотвір, частини мови, складне речення, відокремлені члени тощо), застосовувати знання про мову для вдосконалення власного мовлення, розпізнавати та виправляти лексичні, орфоепічні, граматичні та орфографічні помилки у власних та чужих текстах, використовувати словники та довідники, творчо експериментувати з текстом (імпровізація, стилізація).

6. Особливості застосування критеріїв у 7–9 класах

Оцінювання в циклі базового предметного навчання (7–9 класи) має враховувати вікові особливості підлітків, спрямованість на професійне самовизначення та формування життєвих навичок (Life Skills). Відповідно до Рекомендацій (Наказ МОН № 1427) виділяються такі особливості:

- **Поєднання видів оцінювання:** Поточне оцінювання здійснюється регулярно для фіксації проміжних результатів. Підсумкове оцінювання (тематичне, семестрове, річне) узагальнює результати навчання за певний період. Формувальне оцінювання супроводжує освітній процес, надаючи якісний фідбек без виставлення балів у підсумкову оцінку.
- **Робота з портфоліо та проєктами:** Важливою частиною оцінювання є робота учнів із 'Мовним портфоліо', де фіксуються індивідуальні творчі роботи, есе, проєкти (наприклад, створення відеороликів, колажів, мультимедійних презентацій на тему 'Рідна мова — мова мого роду').
- **Академічна свобода вчителя:** Вчитель має право самостійно обирати інструменти поточного та діагностичного оцінювання (тести, диктанти, письмові роботи, захист проєктів, усні доповіді, участь у дебатах).
- **Діагностика на початку року:** На початку навчального року вчитель обов'язково проводить вхідне діагностичне оцінювання для виявлення рівня сформованості навичок попереднього року, що дозволяє скоригувати навчальний план та спланувати індивідуальну підтримку.
- **Інклюзивний складник:** Оцінювання учнів з особливими освітніми потребами (ООП) здійснюється з урахуванням напрямів корекційно-розвиткової роботи (розвиток психомоторики, мовлення, емоційно-вольової сфери підлітків) та адаптацій завдань відповідно до індивідуального плану розвитку.

7. Нормативні джерела

1. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898.
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 04 травня 2026 року № 722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів» (зі змінами, внесеними згідно з Наказом МОН № 1001 від 29.06.2026).
3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 14 серпня 2026 року № 1427 «Про затвердження Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 5–9 класів закладів загальної середньої освіти».
4. Модельна навчальна програма «Українська мова. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д.), рекомендована наказом МОН від 24 липня 2023 року № 883.
5. Освітня програма Бурштинського ліцею №3 на 2026/2027 навчальний рік.